Verslag RFV meets CDR

Van 6 tot en met 8 december heeft een triple-helix delegatie uit de Regio FoodValley (RFV) een werkbezoek gebracht aan de Deense regio Midtjylland oftewel de Central Denmark Region (CDR). De delegatie bestond uit vertegenwoordigers van de regionale kennis- en onderwijsinstellingen, vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en van de regionale en lokale overheid. (de volledige deelnemerslijst vindt treft u als bijlage aan). In Denemarken sloot ook de landbouwvertegenwoordigster van de Nederlandse Ambassade bij het programma aan.

Achtergrond
Uit een in 2016 uitgevoerde verkenning is de regio Central Denmark naar voren gekomen als een interessante samenwerkingspartner voor Regio FoodValley. Beiden regio's hebben een sterk agrofoodcluster met zowel bedrijven als kennisinstellingen (waartussen al diverse banden bestaan). Hierop hebben er diverse gesprekken tussen vertegenwoordigers van beide regio plaatsgevonden waarin het besef aan beide kanten groeide dat er diverse kansen voor samenwerking zijn tussen beide regio's, onder meer op het gebied van (Europese) projecten en positionering. Deze contacten hebben uiteindelijk geleid tot het initiatief voor een studiereis van een delegatie van de Triple Helix Regio FoodValley aan de stad Aarhus in de regio Central Denmark.

Het programma voor deze reis is opgezet met het doel ontmoeting en kennisuitwisseling tussen partijen uit beide regio's te faciliteren, met het oog op het identificeren van concrete samenwerkingskansen. Nadrukkelijk is er ingezet op een uitwisseling van informatie, waarbij de bezoekende partij niet louter kennis komt consumeren. Bij de voorbereidingen zijn zowel aan Deense als aan Nederlandse kant diverse stakeholders betrokken om de kwaliteit van de inhoud te bevorderen. Daarnaast heeft de reis ook nadrukkelijk als doel om de delegatieleden, allen met een rol in de ontwikkeling van de triple helix regio FoodValley, onderling te verbinden.

In dit verslag zal eerst chronologische volgorde het afgewerkte programma worden beschreven. Daarna worden de belangrijkste bevindingen geschetst. Als bijlage tevens de eerste 'oogst' en bevindingen van de Nederlandse delegatie welke is verzameld tijdens een afsluitende sessie.

Woensdag 6 december
Het programma op de eerste dag van de studiereis stond voornamelijk in het teken van reizen en ontvangst. Aan het einde van de ochtend verzamelde de Nederlandse delegatie zich op Schiphol. Na een voorspoedige vlucht richting Billund verplaatste het gezelschap zich per bus naar het Agro Food Park in Aarhus. Tijdens een rondleiding kom men kennis nemen van een grote verscheidenheid aan van food gerelateerde bedrijven. Van eenmanszaken en innovatieve start-ups tot onderdelen van grote multinationals. Bij elkaar gevestigd in een setting die kruisbestuiving tussen de bedrijven stimuleert en innovatie bevordert.

Na deze rondleiding, een korte bus-toer langs de faciliteiten van de Aarhus Universiteit en het inchecken in het hotel volgde de wandeling naar ARoS Kunstmuseum, het museum voor moderne kunst. Daar werd de Nederlandse delegatie een diner en een welkomstreceptie aangeboden door de gemeente Aarhus. Bij het diner waren zoveel als mogelijk de Deense 'counterparts' van de Nederlandse delegatieleden uitgenodigd en er was voorzien in een doordachte tafelschikking, wat er aan bijdroeg dat er al tijdens het diner de nodige inhoudelijke uitwisselingen plaats konden vinden.
Na een rondleiding door het museum werd de avond afgesloten met een receptie waarbij speeches waren van de vice voorzitter van de CDR Regional Council Andres Kühnau, lid van het sturingscomité van de Business Region Aarhus en burgemeester van Norddjurs Jan Petersen, de vice decaan van de Aarhus Universiteit Kurt Nielsen en tot slot delegatieleider en voorzitter van Regio FoodValley René Verhulst.

Donderdag 7 december
Het zwaartepunt van het bezoek aan Central Denmark lag op 7 december. Op deze dag was er een compleet seminar voor vertegenwoordigers van beide regio's georganiseerd met een aantal keynotes, gevolgd door drie workshops. In totaal waren er zo'n 70 deelnemers aan dit programma met ook van Deense zijde een goed vertegenwoordiging van zowel de kennisinstellingen, ondernemers als de overheid.

Dankzij de strakke, maar ook humoristische, moderatie door Jacob Høj Jørgensen kwamen de keynotes tot hun recht en werden alle deelnemers geprikkeld om aandachtig en actief deel te nemen aan de sessies.

In het eerste deel van de plenaire sessie werd gefocust op strategie, partnerschap en rolneming binnen de triple helix. Pia Lange Christensen schetste de invalshoek vanuit de overheid namens het Deense regiokantoor. Met de presentatie over IFOOD bracht Michelle Williams het perspectief vanuit Aarhus University in en Lars Visbech Sørensen schetste het perspectief vanuit het bedrijfsleven, als directeur van Agro Business Park.

Daarna was het de beurt aan Regio FoodValley om zichzelf te presenteren aan de hand van enkele voorbeelden. Arjen Droog trapte als regiosecretaris af met een schets van de kracht van Regio FoodValley en de wijze waarop hier de samenwerking in de triple helix is vorm gegeven. Daarna gaf Eltjo Bethlehem een inkijk in hoe de triple helix in de praktijk werkt binnen het Poultry Expertise Centre. Froukje Idema van de gemeente Ede presenteerde vervolgens het multi level (award winning!) voedselbeleid van de gemeente en regio. Onder de titel 'Growing a better world together' vertelde Gerben Dijksterhuis tot slot hoe de Rabobank innovatie in de foodsector stimuleert en ondersteunt.

Het laatste deel van de plenaire sessie focuste op Campus Development. Adrian Los praatte het publiek bij over de ontwikkeling van het World Food Center en de WFC Campus in Ede waar Anne Marie Hansen inging op de geschiedenis en toekomstige ontwikkeling van het Agro Food Park, wat de delegatie een dag eerder had bezocht, en waar het programma deze dag zich voor een belangrijk deel ook afspeelde.

De ochtend werd afgesloten met een pitch van Lone Ryg Olsen van het Danish Food Cluster, welke is gemodelleerd naar het voorbeeld van Food Valley NL.

Het middagdeel bestond uit drie parallelle workshops met als titels '*facilitation of food innovation', 'Cross-over between food & health*' en '*Campus development for food and ICT*'.

De workshop rond innovatie ging er met name over welke eisen er aan een (lokaal) ecosysteem worden gesteld om innovatie in de foodsector te bevorderen. Welke acties zijn er voor de partners binnen de triple (of zelfs quadriple) helix om dit ecosysteem te verbeteren? En welke kansen zijn er voor actoren uit CDR en RFV om dit samen op te pakken?

Bij de workshop over de cross-over tussen food en health ging het er om hoe je deze twee, soms erg verschillende werelden, kunt verbinden. Hoe helpen we bedrijven om te innoveren door producten en technieken uit de ene sector in te zetten in de andere? Ook werd een aantal aansprekende voorbeelden uit beide regio's gepresenteerd.

De workshop over campusontwikkeling vond plaats bij het ICT hub in Katrinebjerg. Aan de hand van verschillende presentaties werd besproken hoe ruimtelijke planning en ontwikkeling kan bijdrage aan het creëren van sterke clusters en een innovatief klimaat. Naast de ontwikkelingen rond dit ICT hub was er daarbij aandacht voor de campussen van Aarhus University en Wageningen UR welke beiden volop in ontwikkeling zijn en voor de plannen rond het World Food Center en de campus waar deze moet worden gerealiseerd.

Na de workshops verplaatsten de aanwezigen zich naar de nieuwe destilleerderij van Njrod Gin, gevestigd in een oud industrieel pomphuis in de haven Aarhus. De ondernemers die hier vanuit een geheel eigen visie hun product vervaardigden presenteerden hun bedrijf. Afgewisseld met het proeven van verschillende soorten gin werden tegen de achtergrond van de koperen destilleerinstallatie genaamd "Frau Müller" de resultaten van de drie workshops teruggekoppeld. Hierbij zaten ook al een aantal concrete ideeën voor opvolging. De vertegenwoordigers van de beiden regio's in Brussel legden tot slot al enkele mogelijke connecties met Europese programma's en sloten af met een oproep om ook daadwerkelijk gebruik te maken van deze vertegenwoordigers bij het uitwerken van Europese kansen. Tijdens het afsluitende diner was er voldoende gelegenheid om door te praten over de indrukken van deze volle dag en de mogelijkheden voor vervolg.

Donderdag 8 december
Voordat de delegatie uit Regio FoodValley weer terugvloog naar Amsterdam werd er eerst nog een bezoek gebracht aan het Foulum Agrifood Research facility van Aarhus University, op een dik uur rijden van de stad. Deze onderzoeksfaciliteit is gecreëerd met name voor (grondgebonden) activiteiten op het gebied van food & animalscience, biorefineries en biomass. Activiteiten waarvoor de nodige vierkante meters grond nodig zijn, welke in Aarhus niet voorhanden zijn. Tijdens de rondleiding werden enkele voorbeelden getoond van de activiteiten die hier plaatsvinden, zoals het winnen van eiwitten uit gras. De financiering en toepassing van het onderzoek werden door enkele vakgroepleden toegelicht en daarmee kwam er een einde aan het inhoudelijke programma van deze studiereis.

Voordat de reis naar de luchthaven werd aangevangen was er een laatste sessie voor enkel de Nederlandse delegatie. Hierbij werd door de delegatieleider de eerste 'oogst' van de studiereis opgehaald door aan alle deelnemers de vragen voor te leggen '*wat heb je geleerd?*' en '*wat wist je al?'.* Dit leidde tot bespiegelingen over zowel de kansen voor samenwerking met partners uit Central Denmark, als de onderlinge verbindingen binnen de Regio FoodValley. Zo werd geconstateerd dat het reizen naar Denemarken voor sommigen in belangrijke mate heeft bijgedragen aan het beter leren kennen van de eigen regio. Een bloemlezing van de reacties op de twee genoemde vragen is bij dit verslag gevoegd.

Concrete resultaten
Naast de versteviging van onderlinge banden, wat ook al een belangrijk resultaat is, net als het aanhalen van de banden met Central Denmark zijn er ook al direct een aantal concrete zaken te melden, welke de moeite van het opvolgen waard zijn. Er borrelden tijdens de verschillende presentaties veel ideeën. Enkele voorbeelden daarvan beschrijven we hier ter illustratie van de mogelijkheden.

- Zo wordt er al samengewerkt binnen het Smart Specialisation Platform on Agrofood, waar RFV en CDR samen met een Zweedse en een Finse regio werken aan de ontwikkeling van het thema *Consumer Involvement in Agrifood Innovation*. Deze samenwerking zal naar aanleiding van deze studiereis meer vorm en inhoud krijgen. De mogelijkheid wordt onderzocht om gezamenlijk te reageren op een Europese subsidie-call gericht op het stimuleren van gezonde voedingspatronen.
- Ook is er veel geleerd van de wijze waarop in Denemarken start-ups worden ondersteund en innovatie wordt bevorderd. Binnenkort wordt er doorgepraat over een idee rond een Deens-Nederlands innovatiefonds.
- Vanuit het CDR is interesse getoond in de ontwikkelingen rond het WFC. Dit leidt mogelijk tot een vervolg.
- De Christelijke Hogeschool Ede is geïnteresseerd in het opzetten van een internationale food-gerelateerde leergang. Vanuit CDR is hier belangstelling voor getoond en bekeken wordt of met behulp van Europese subsidies (ERASMUS+) hier een vervolg aan kan worden gegeven.
- Van beide kanten werd gesproken over een mogelijk tegenbezoek van een delegatie uit CDR aan RFV. Het ligt voor de hand dat hier een uitnodiging voor zal volgen.

De verantwoordelijkheid voor het opvolgen van de verschillende kansen ligt in eerste instantie bij de betrokken personen en organisaties zelf. Wel zullen de beide regiokantoren dit zoveel als mogelijk faciliteren (bijvoorbeeld door het uitwisselen van contactgegevens) en monitoren. Er wordt daarbij een nadrukkelijke oproep gedaan om waar mogelijk ook gebruik te maken van de diensten van de beide Brusselse vertegenwoordigingen.

Met de collega's uit Central Denmark zal de studiereis nog geëvalueerd worden.